

**Hallituksen esitys Eduskunnalle kunnalliseksi eläkelainsäädännön ja kunnallisen eläkelain voimaantulon osana annetun hallituksen esityksen (HE 94/2002 vp) täydentämisestä**

**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi säännöksiä osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävän eläkkeen määräytymisestä kunnallisissa palvelussuhteissa.

Osa-aikaeläkkeellä olosta kertyvän vanhuuseläkkeen määrää pienennetään. Pienennys olisi vähäisempi niillä vuosina 1947—1951 syntyneillä työntekijöillä, jotka jäävät osa-aikaeläkkeelle täytettyään 60 vuotta. Sen sijaan osa-aikaeläkkeen saajalle myönnettävä työkyvyttömyyseläke määrättäisiin koko-aikaista työntekoa vastaavaksi.

Ennen vuotta 1947 syntyneillä viranhaltijoilla ja työntekijöillä säilyy osa-aikaeläkkeen aikaisempi 56 vuoden alaikäraja. Myös osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen määräytyminen säilyy näillä ikäluokilla ennallaan.

Lisäksi ehdotetaan, että kunnallisesta eläkejärjestelmästä ei enää myönnetä yksilöllistä varhaiseläkettä vuoden 1943 jälkeen syntyneille viranhaltijoille ja työntekijöille. Ennen vuotta 1944 syntyneillä ja vuoden 2000 alusta voimaan tullessa muutoksessa erityis-suojatuilla henkilöillä säilyy mahdollisuus saada yksilöllistä varhaiseläkettä nykyisten

säännösten mukaisesti 58 vuoden tai 1947 syntyneillä erityissuojatuilla 59 vuoden iästä. Lakiin otettaisiin uusi työkyvyttömyysmäärittelmä, joka koskisi 60 vuotta täyttäneitä työntekijöitä.

Lisäksi ehdotetaan, että työttömyyseläkkeen työssäolovaatimusta koskevaa säännöstä tarkistetaan erällä ennen 1945 syntyneillä viranhaltijoilla ja työntekijöillä kohtuuttomien väliinpuotoamisten estämiseksi.

Esitys liittyy eduskunnalle annettuun hallituksen esitykseen kunnalliseksi eläkelainsäädännön ja kunnallisen eläkelain voimaantulon osana, jolla nykyiset kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännössä olevat eläketurvaa koskevat määräykset saatetaan perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle. Esitykseen sisältyvät ehdotukset koskevat eläketurvan sisältöä ja siten yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita siten, että niistä tulee säätää laissa. Ehdotetut säännökset ovat tarkoitettuja tulemaan voimaan osana annettavaa kunnallista eläkelakia ja kunnallisen eläkelain voimaantulon osana mahdollisimman pian sen jälkeen, kun mainitut lait on hyväksytty ja vahvistettu. Uusi työkyvyttömyysmäärittelmä tulisi kuitenkin voimaan vuoden 2004 alusta.

## SISÄLLYSLUETTELO

<b>ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .....</b>	<b>1</b>
<b>SISÄLLYSLUETTELO .....</b>	<b>2</b>
<b>YLEISPERUSTELUT .....</b>	<b>3</b>
<b>1. Nykytila.....</b>	<b>3</b>
<b>1.1. Joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevat määräykset ja käytäntö .....</b>	<b>3</b>
Yksilöllinen varhaiseläke .....	3
Osa-aikaeläke.....	3
Työttömyyseläke .....	4
<b>1.2. Nykytilan arviointi.....</b>	<b>4</b>
<b>2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....</b>	<b>5</b>
<b>2.1. Yleistä.....</b>	<b>5</b>
<b>2.2. Yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat muutokset .....</b>	<b>6</b>
<b>2.3. Osa-aikaeläkettä koskevat muutokset .....</b>	<b>7</b>
<b>2.4. Työttömyyseläkkeen saamisen työssäolovaatimusta koskeva muutos.....</b>	<b>7</b>
<b>3. Esityksen vaikutukset .....</b>	<b>8</b>
<b>4. Asian valmistelu .....</b>	<b>9</b>
<b>5. Tarve antaa täydentävä hallituksen esitys.....</b>	<b>9</b>
<b>YKSITYKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT .....</b>	<b>9</b>
<b>1. Lakiehdotukset.....</b>	<b>9</b>
<b>1.1. Kunnallinen eläkelaki.....</b>	<b>9</b>
<b>1.2. Kunnallisen eläkelain voimaanpanolaki .....</b>	<b>10</b>
<b>2. Voimaantulo .....</b>	<b>11</b>
<b>3. Säättämisjärjestys .....</b>	<b>11</b>
<b>LAKIEHDOTUKSET .....</b>	<b>12</b>
<b>Kunnallinen eläkelaki .....</b>	<b>12</b>
<b>Kunnallisen eläkelain voimaanpanolaki.....</b>	<b>13</b>

## YLEISPERUSTELUT

## 1. Nykytila

## 1.1. Joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevat määräykset ja käytäntö

Joustavaa eläkejärjestelmää koskeva uudistus toteutettiin kunnallisessa eläkejärjestelmässä heinäkuun alusta 1989 lukien. Tuolloin eläkesääntöön tulivat määräykset yksilöllisestä varhaiseläkkeestä, varhennetusta vanhuuseläkkeestä sekä osa-aikaeläkkeestä.

Mahdollisuus siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle on viranhaltijalla ja työntekijällä aikaisintaan viisi vuotta ennen varsinaisen vanhuuseläkeiän täyttämistä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikäraja oli aluksi 55 vuotta.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikäraja korotettiin vuoden 1994 alusta lukien 58 vuoteen. Ikärajan korottamisen lisäksi yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirtyneen työhön paluuta helpotettiin määräämällä oikeudesta osaeläkkeen suuruiseen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen sekä eläkkeen lepäämään jättämisestä. Vuoden 2000 alusta yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja korotettiin 60 vuoteen.

Osa-aikaeläkkeen alaikäraja oli aluksi 58 vuotta. Ikäraja alennettiin väliaikaisella muutoksella 56 vuoteen 1 päivästä heinäkuuta 1998 lukien aluksi vuoden 2000 loppuun. Määräaika jatkettiin myöhemmin niin, että 56 vuoden alaikäraja on voimassa vuoden 2002 loppuun saakka.

Joustavien eläkejärjestelmien voimaan tullessa lakkautettiin kunnalliseen eläkejärjestelmään kuulunut ammatillinen eläkeikäjärjestelmä. Ammatillisen eläkeiän piiriin kuuluville annettiin oikeus valita edelleen ammatillinen eläkeikä. Valinta-aika päättyi vuoden 1996 lopussa. Ammatillisen eläkeiän valinnoilla ei ole oikeutta jäädä edellä mainituille varhennetuille eläkkeille.

## Yksilöllinen varhaiseläke

Voimassa olevan kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön, jäljempänä myös eläkesääntö, mukaan 60 vuotta täyttäneellä henki-

öllä on oikeus saada työkyvyttömyyseläke yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Edellytyksenä on, että hänen työkykynsä, ottaen huomioon sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissa olon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Lisäksi edellytetään, että hänen eläkettä määrättäessä luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi eläkeikään jäljellä oleva aika eli tuleva aika ja että hän luopuu laissa säädettyin tavoin ansiotyöstä.

Eläkesäännössä määrätään tekijöistä, jotka julkisen sektorin eräiden tehtävien erityisluonteen vuoksi on lisäksi otettava huomioon yksilöllistä varhaiseläkettä myönnettäessä. Työolosuhteita arvioitaessa kiinnitetään huomiota myös yleisen edun viranhoidolle taikka tehtävän suorittamiselle asettamiin erityisiin vaatimuksiin.

Kun yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja korotettiin vuoden 2000 alusta 58 vuodesta 60 vuoteen muutosten voimaantulomääräysten mukaan ennen vuotta 1944 syntyneet henkilöt säilyttävät oikeutensa saada yksilöllistä varhaiseläkettä 58 vuotta täytettyään. Samoin tämän oikeuden säilyttävät vuosina 1944—1946 syntyneet henkilöt, joilla oli oikeus valita ammatillinen eläkeikä, mutta, jotka eivät tätä valintaa tehneet. Vuonna 1947 syntyneillä ammatillisen eläkeiän valintaan oikeutetuilla alaikäraja on 59 vuotta.

Mainitut yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat eläkesäännön määräykset sisältyvät sellaisenaan eduskunnalle aiemmin annettuun hallituksen esitykseen kunnalliseksi eläkeläiksi ja kunnallisen eläkelain voimaantulon laiksi (HE 94/2002 vp).

## Osa-aikaeläke

Kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön mukaan oikeus saada osa-aikaeläkettä on osa-aikatyöhön siirtyneellä 58 täyttäneellä viranhaltijalla ja työntekijällä eläkesäännössä määrättyin edellytyksin.

Kun osa-aikaeläkkeen saaja täyttää eläke-

ikänsä ja lopettaa osa-aikatyönsä, hänelle myönnetään siihen mennessä kertyneen työhistorian ja osa-aikaeläkkeellä oloajan perusteella laskettava vanhuuseläke. Jos osa-aikatyö tehdään kunnallisen eläketurvan piiriin kuuluvassa työssä, siitä ja osa-aikaeläkkeellä oloajasta karttuu eläkettä 2 prosenttia vuodessa. Osa-aikaeläkkeellä oloajalta eläkkeen määrä lasketaan koko-aikatyön ja osa-aikatyön ansiotulojen erotuksen perusteella lasketusta ansion alenemasta.

Osa-aikaeläkkeellä olevalle henkilölle myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen osa-aikatyöhön perustuva eläkkeenosa ja osa-aikaeläkkeellä oloajalta laskettava eläkkeenosa määräytyvät samalla tavalla kuin vanhuuseläkkeessäkin. Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen liittyy tulevan ajan eläkeosuus, sen karttumisprosentti määräytyy samoin kuin yleensä siten, että ennen 60 vuoden iän täyttämistä karttumisprosentti on 1,2 prosenttia ja 60 vuoden ja eläkeiän väliseltä ajalta 0,8 prosenttia vuodessa.

Mainitut osa-aikaeläkettä koskevat eläkesäännön määräykset sisältyvät sellaisenaan eduskunnalle aiemmin annettuun hallituksen esitykseen kunnalliseksi eläkeläiksi ja kunnallisen eläkelain voimaanpanolaiksi.

### Työttömyyseläke

Työttömyyseläkkeen alaikäraja on ollut vuodesta 1985 lukien 60 vuotta. Sen saamisen edellytyksenä on vuodesta 1994 ollut muun muassa, että henkilö on 15 viimeisen vuoden aikana vähintään viisi vuotta ansainnut virka- tai työsuhteen perusteella eläkettä. Edellytystä perusteltiin sillä, että työttömien toimeentulosta huolehtimisen on ensisijaisesti tapahduttava työttömyyspäivärahan turvin ja että työttömyyseläkettä ei ole tarkoitettu toimeentuloksi sellaiselle väestön osalle, joka ei ole ollut työelämässä.

### 1.2. Nykytilan arviointi

Joustavista eläkeuudoista erityisesti yksilöllinen varhaiseläke on helpottanut pitkän työuran tehneiden ja kuluttavissa ammateissa toimineiden ikääntyvien työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. Toisaalta on erityisesti ikärakenteen muutoksen takia syytä jatkaa

toimia, joilla tuetaan ikääntyvien henkilöiden mahdollisimman täysipainoista työelämään osallistumista. Vaikka erityisesti 55—59-vuotiaiden työllisyysaste on viime vuosina parantunut, työssä jatkaminen vanhuuseläkeikään asti on yhä harvinaista. Kunnallisessa eläkejärjestelmässä keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä oli 57,8 vuotta vuonna 2001. Työssä jatkamista on pyritty edistämään muuttamalla useaan otteeseen varhaiseläkkeiden alaikärajoja.

Joulukuun lopussa 2001 Kuntien eläkevaikutuksen myöntämällä yksilöllisellä varhaiseläkkeellä oli 3 069 henkilöä. Vuonna 2001 yksilöllisiä varhaiseläkkeitä alkoi 566 kappaletta. Osa-aikaeläkkeelle jätiin heti sen säätämisen jälkeen arvioitua vähemmän. Tuolloin yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikäraja oli osa-aikaeläkkeen alaikäraja matalampi. Osa-aikaeläkkeen alaikärajan alentamisen jälkeen vuonna 1998 osa-aikaeläkeläisten määrät lähtivät nopeaan kasvuun. Siten voidaan olettaa, että osa-aikaeläke korvasi osaltaan yksilöllistä varhaiseläkettä. Joulukuun lopussa 2001 kunnallisesta järjestelmästä osa-aikaeläkkeellä oli 8 072 henkilöä. Vuonna 2001 osa-aikaeläkkeitä alkoi 2 177 kappaletta.

Aikaisemmilla eläkesäännösten muutoksilla ja ikääntyvien työntekijöiden työolojen kehittämisellä ei ole onnistuttu korottamaan eläkkeelle siirtymisikää riittävästi. Keskimääräisellä eläkkeellesiirtymisiällä on työeläkkeiden rahoituksen kestävyuden kannalta keskeinen merkitys. Ongelma korostuu, kun suuret ikäluokat saavuttavat varhaiseläkkeisiin oikeuttavat alaikärajat.

Työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä oleva viiden vuoden työssäoloedellytys 15 vuoden aikana on pitkään jatkuneen suurtyöttömyyden oloissa usein osoittautunut vaikeaksi täyttää, vaikka työtä on aktiivisesti etsitty. Hylkäävän ratkaisun työttömyyseläkehakemukseensa työssäoloedellytyksen täyttämättä jäämisen vuoksi saaneita henkilöitä on eläketurvakeskuksen eläkerestrierin mukaan 1 218, joista viimeksi kuntasektorilla työskennelleitä on 801 henkilöä. Lisäksi on henkilöitä, jotka eivät ole hakeneet eläkettä saatuaan tietää, että heillä ei täyty työssäoloedellytys. Näiden lisäksi väliinputoajia saattaa olla niiden henkilöiden joukossa, jot-

ka saavat edelleen päivärahaa tai työmarkkinatukea ja täyttävät työttömyyseläkkeeseen oikeuttavan 60 vuoden iän myöhemmin.

## 2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

### 2.1. Yleistä

Hallitusohjelman mukaan työelämässä, työkykyä ylläpitävässä toiminnassa ja koulutuspolitiikassa sekä eläke- ja työttömyysturvajärjestelmässä toteutetaan muutoksia, jotka kannustavat työnantajia pitämään palveluksessaan ja ottamaan palvelukseensa myös ikääntyvää henkilöstöä sekä edistävät ikääntyvien työssä ja työmarkkinoilla pysymistä. Tavoitteena on lisätä työssä olevien osuutta työikäisestä väestöstä ja myöhentää pitkällä aikavälillä keskimääräistä työmarkkinoilta poistumisikää kahdella—kolmella vuodella, lähemmäs normaalia vanhuuseläkeikää ja siten vähentää eläkemaksujen nousupainetta.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat 12 päivänä marraskuuta 2001 yksityisalojen työeläkkeiden kehittämisen periaatteista. Sopimuksen tavoitteena on tehdä työeläkejärjestelmään tarpeelliset muutokset, joilla myöhennetään keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää kahdella—kolmella vuodella ja sopeutetaan eläkejärjestelmä keskimääräisen elinajan jatkuvaan kasvuun.

Maan hallitus on todennut kannanotossaan 13 päivänä marraskuuta 2001, että työmarkkinoiden keskusjärjestöjen edellä mainittu periaatesopimus vastaa hallituksen tavoitteita työeläkkeiden kehittämiseksi työssä pysymistä, työkykyä ja työllistymistä tukevaan suuntaan sekä varhaiseläkejärjestelmässä työeläkelainsäädännön mukaisen ansiosidonnaisuusperiaatteen kehittämiseksi.

Periaatesopimuksen tavoitteena on myös luoda edellytyksiä yksityisalojen työeläkelätkien yhdistämiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Periaatesopimuksen pohjalta on ryhdytty tarkentamaan lainsäädäntöä selvittäen samalla periaateratkaisuun liittyviä lukuisia teknisiä yksityiskohtia siten, että muodostuu toimiva kokonaisuus. Samalla arvioidaan suunniteltujen muutosten vaikutukset eri sukupuolten eläketurvaan sekä huolehditaan siitä, että työttömyysturvaan ja eläkejärjestelmään teh-

tävien muutosten yhteisvaikutuksena ei synny väliinpuutoamistilanteita.

Sopimuksen mukaan työttömyyseläkettä ei myönnettäisi vuoden 1949 jälkeen syntyneille.

Periaatesopimuksen mukaan tehostetaan myös eläkelakien mukaista ammatillista kuntoutusta.

Sopimus on osa työelämän ja eläkejärjestelmien kehittämisen kokonaisuutta, jonka tavoitteena on eläkkeelle siirtymisiän myöhentymisen lisäksi eläkejärjestelmän sopeuttaminen keskimääräisen elinajan jatkuvaan kasvuun.

Osa varhaiseläkkeistä koskevista muutoksista ajoittuu ennen vuotta 2005 ja osa sen jälkeen. Osa-aikaeläkkeen alaikärajan väliaikainen alentaminen päättyy vuoden 2002 lopussa. Periaatesopimuksen mukaan osa-aikaeläkkeen ikärajan palauttaminen 58 vuoteen koskee vuoden 1946 jälkeen syntyneitä henkilöitä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen lakkauttaminen itsenäisenä eläkelajina koskee sopimuksen mukaan vuoden 1943 jälkeen syntyneitä henkilöitä. Vuonna 1944 syntyneet henkilöt täyttävät nykyisen yksilöllisen varhaiseläkkeen 60 vuoden alaikärajan vuonna 2004.

Yksityisen sektorin työeläkkeistä koskevaa lainsäädäntöä on ryhdytty muuttamaan edellä mainitun periaatesopimuksen pohjalta. Tasavallan presidentti vahvisti 26 päivänä heinäkuuta 2002 työntekijäin eläkelain (395/1961), muiden yksityisen sektorin eläkelakien ja kansaneläkelain (347/1956) muutokset (630—633/2002), jotka koskevat muun ohella yksilöllistä varhaiseläkettä ja osa-aikaeläkettä.

Yksityisaloilla sovittujen muutosten toteuttaminen kunnallisessa eläkejärjestelmässä ei ole täysin ongelmaton, kun otetaan huomioon aikaisemmin tehtyihin muutoksiin liittyvät yksityistä sektoria parempien eläkeetuksien suojaaminen sekä joustavaan eläkejärjestelmään siirtymiseen liittynyt ammatillisesta eläkeikäjärjestelmästä luopuminen. Eläkejärjestelmien yhtenäistämisyarkkimysten ja eri eläkejärjestelmien piirissä työskentelevien vakuutettujen eläketurvan kokonaisuuden kannalta on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että yksityisaloilla toteutettavia muutoksia vastaavat muutokset toteutetaan

soveltuvien osin myös kunnallisessa eläkejärjestelmässä. Tässä esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi yksilöllistä varhaiseläkettä ja osa-aikaeläkettä koskevat muutokset. Edellä tarkoitettu työttömyyseläkettä koskeva muutosesitys annetaan myöhemmin erillisellä esityksellä.

## 2.2. Yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat muutokset

Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ehdotetaan myös kunnallisessa eläkejärjestelmässä luovuttavaksi siten, että vuoden 1943 jälkeen syntyneillä ei lähtökohtaisesti enää olisi oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Vuoden 2000 alusta voimaan tulleiden muutosten yhteydessä ennen vuotta 1944 syntyneet henkilöt säilyttivät kuitenkin oikeutensa saada yksilöllistä varhaiseläkettä 58 vuotta täytettyään. Oikeuden yksilölliseen varhaiseläkkeeseen säilyttivät kunnallisessa eläkejärjestelmässä lisäksi vuosina 1944—1947 syntyneet henkilöt, joilla oli oikeus ammatillisen eläkeikäjärjestelmän valintaan, mutta jotka eivät tehneet valintaa. Nämä samat ikäluokat säilyttäisivät oikeuden yksilölliseen varhaiseläkkeeseen jatkossakin.

Yksityisellä sektorilla toteutettujen ratkaisujen mukaan yksilöllisen varhaiseläkkeen korvaa vuonna 1944 ja sen jälkeen syntyneiden osalta mahdollisuus jäädä 63-vuotiaana vanhuuseläkkeelle ja 60 vuotta täyttäneiden työkyvyttömyyseläkeoikeuden arvioinnissa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta silloin, kun ansiotyöura on pitkä ja työn aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus ikääntymiseen liittyviin tekijöihin yhdistyneenä tekee työn jatkamisen kohtuuttomaksi. Yksityisellä puolella on työntekijäin eläkelain 4 §:ään lisätty uusi 8 momentti. Sen mukaan yleiseen määritelmään sisältyvien työkyvyn alentumisen arvioinnissa huomioon otettavien tekijöiden lisäksi 60 vuotta täyttäneen työntekijän työkyvyttömyyseläkeoikeutta arvioitaessa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta. Eläketurvakeskus antaa tarvittavat ohjeet momentin soveltamisesta.

Kunnallisessa eläkejärjestelmässä katsotaan, että eläkkeen saamisen edellytysten tulee olla laissa eikä niistä voida määrätä oh-

jeilla. Kunnallisen eläkelain työkyvyttömyysmääritelmä palvelussuhteen kestäessä työkyvyttömäksi tuleville on ammatillinen, joten senkään vuoksi työntekijäin eläkelain mukainen sanamuoto ei voi tulla kysymykseen. Kunnallisessa eläkejärjestelmässä vanhuuseläkeiät poikkeavat vielä merkittävästi yksityisen puolen 65 vuoden eläkeiästä. Yksilöllistä varhaiseläkettä ei tämän vuoksi voi korvata oikeudella siirtyä tiettyssä iässä vanhuuseläkkeelle vaan tämän eläkevuoden tilalle tulee 60 vuotta täyttäneillä uusi työkyvyttömyysmääritelmä. Vanhuuseläkettä koskevat kysymykset selvitetään ja ratkaistaan eläketurvan kokonaisuudistuksen yhteydessä erikseen vuoden 2002 aikana.

Säännösehdotukset oikeudesta työkyvyttömyyseläkkeeseen sisältyvät kunnallista eläkelakia koskevan hallituksen esityksen 24 §:n 1 ja 2 momenttiin. Säännösehdotus vastaa voimassa olevan kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön määräyksiä asiasta. Työkyvyttömyyden arviointi on kokonaisharkintaa. Mitä vanhemmasta eläkkeenhakijasta on kysymys, sitä suuremman merkityksen jo nykyisen ratkaisukäytännön mukaan mainitun 24 §:n 2 momentissakin mainitut ikä, koulutus ja ammattitaito sekä aikaisempi työ saavat työkyvyn arvioinnissa. Kun mahdollisuus siirtyä yksilölliselle varhaiseläkkeelle työkyvyn heikennyttä poistuu, erityisesti 60 vuotta täyttäneen viranhaltijan tai työntekijän eli aikaisempien säännösten mukaan yksilölliseen varhaiseläkkeeseen oikeutetun henkilön työkyvyttömyyseläkeoikeuden arvioinnissa otetaan huomioon hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä hänen työnsä vaativuus ja vastuullisuus silloin, kun ansiotyöura on pitkä ja nämä seikat yhdistyneenä sairauteen, vikaan tai vammaan tekevät työnteon jatkamisen kohtuuttomaksi. Vaikka työkyvyttömyyseläkeoikeuden kokonaisuudistuksessa ehdotetaan otettavaksi huomioon tiettyjä seikkoja erityisesti 60 vuotta täyttäneillä, työkyvyttömyyden arviointia ei ole tarkoitus tiukentaa myöskään alle 60-vuotiaiden kohdalla.

Eläkkeelle siirtymisen myöhentämisen kannalta ensisijaisen tärkeitä ovat työelämän kehittämiseen ja ammatilliseen kuntoutukseen liittyvät toimenpiteet. Yksityisaloja koskevaan työmarkkinoiden keskusjärjestö-

jen periaatesopimukseen sisältyy myös kuntoutusta koskevia kehittämiskohteita, joilla pyritään vaikuttamaan ikääntyvien työntekijöiden mahdollisuuksiin jatkaa työelämässä nykyistä pidempään. Sopimuksen mukaan on tarkoitus toteuttaa työkyvyttömyyden uhkan toteamiseen perustuva oikeus ammatilliseen kuntoutukseen. Tätä koskevat muutokset on tarkoitus toteuttaa myöhemmin annettavalla muutosesityksellä myös kunnallisessa eläkejärjestelmässä.

Lisäksi on sovittu jatkettavaksi ja tehostettavaksi Työeläkevakuuttajat TELA ry:n koordinoimaa työntekijöille, työnantajille sekä erityisesti työterveyshuollon ja henkilöstöhallinnon edustajille suunnattua koulutusohjelmaa yhteistyössä Työterveyslaitoksen ja eläkelaitosten kanssa. Tavoitteena on kouluttaa työnantajat kehittämään työympäristön työnjärjestelyjä ja työhön liittyvää kuntoutusta ja koulutusta yhteistyössä työntekijöiden kanssa siten, että luodaan entistä parempia edellytyksiä ikääntyville työntekijöille jatkaa työelämässä nykyistä pidempään.

Edellä mainittujen toimenpiteiden tarkoituksena on edesauttaa ikääntyvien työntekijöiden mahdollisuutta jatkaa työelämässä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen tarve nuoremmilla ikäluokilla häviää siten erillisenä eläkemuotona. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että työkyvyttömyyseläkkeen arvioinnista määrätään edellä kuvatulla tavalla 60 vuotta täyttäneiden henkilöiden osalta.

### 2.3. Osa-aikaeläkettä koskevat muutokset

Osa-aikaeläkkeen alaikäraja ehdotetaan muutettavaksi 58 vuoteen pysyvien määräysten tasolle. Kuitenkin vuonna 1946 ja sitä aikaisemmin syntyneillä säilyisi oikeus osa-aikaeläkkeeseen 56 vuoden iän täytettyään, jos he täyttävät muut osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset.

Ikääntyvien työntekijöiden osa-aikatyö- ja osa-aikaeläkejärjestelystä annetun lain (227/1998) 1 §:n mukaan työnantajan on pyrittävä järjestämään työt niin, että työntekijä voi tehdä osa-aikatyötä, jos työntekijä haluaa siirtyäkseen osa-aikaeläkkeelle tehdä säännöllistä työaikaa lyhyemmän ajan työtä. Työajan lyhentäminen toteutetaan työnantajan ja työntekijän sopimalla tavalla ottaen huomi-

oon työntekijän tarpeet sekä tuotanto- ja palvelutoiminta. Koska mainitun lain voimassa olo päättyy vuoden 2002 lopussa, säännöksen sisältö on siirretty työaikalakiin (605/1996) säännöksen sisältöä muuttamatta.

Koska kokoaikatyössä jatkamisen halutaan olevan vanhuuseläkkeen kannalta edullisempää kuin osa-aikaeläkkeelle siirtymisen, ehdotetaan, että osa-aikaeläkkeellä olo pienentää eläkkeen jälkeen myönnettävää vanhuuseläkettä. Osa-aikaeläkkeellä ollessa vanhuuseläkettä karttuisi ansion alenemasta 0,75 prosenttia vuodessa nykyisen 2 prosentin sijasta. Tehdyistä työstä eläkettä karttuisi normaalin karttumisprosentin mukaan. Osa-aikaeläkkeelle siirtyneen henkilön työkyvyttömyysturva on sen sijaan perusteltua säilyttää kokoaikatyötä vastaavana. Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen karttuman muuttamisella ei oteta kantaa siihen, mikä niin sanottu korotettu karttuma on jatkossa. Nykyisin eläkettä karttuu 55 vuoden iän täyttämisestä lukien 2 prosenttia vuodessa.

### 2.4. Työttömyyseläkkeen saamisen työ-säolovaatimusta koskeva muutos

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään (StVM 23/1999 vp) esittänyt lausuman, jossa edellytetään, että hallitus selvittää pikaisesti työttömyyseläkkeen viiden vuoden työssäoloodellytyksestä viimeisen 15 vuoden aikana aiheutuvat väliinpuotoajaongelmat ja ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Yksityisellä sektorilla on sosiaali- ja terveysvaliokunnan esiintuoma väliinpuotoajaongelma korjattu. Ongelma on syntynyt siitä, että viiden vuoden työssäoloodellytys viiden toista viimeisen vuoden tarkastelujakson aikana työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä ei täyty, koska ikääntyneiden henkilöiden työllistyminen 1990-luvun alkupuolella oli käytännössä lähes mahdotonta. Tarkastelujakso on pidennetty tiettyjen väliinpuotoajaryhmien osalta 15 vuodesta 20 vuoteen. Lainmuutos koskee niitä ennen vuotta 1945 syntyneitä henkilöitä, jotka kuuluvat työttömyyseläkettä koskevien 1 päivänä tammi-kuuta 2000 voimaan tulleiden lainmuutosten voimaantulosäännöksen mukaan ennen vuotta 2000 voimassa olleiden säännösten piiriin

tai jotka työttömyyspäivärahan enimmäisjakson jälkeen olivat siirtyneet työmarkkinatuen saajiksi ja saivat työmarkkinatukea 1 päivänä tammikuuta 2000. Lisäksi edellytetään, että tällaisen henkilön kokonaistyöhistoria on vähintään 15 vuotta. Koska muutos tuli yksityisellä sektorilla voimaan jo elokuun alusta 2002, myös kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntöä muutettiin vastaavasti mainitusta ajankohdasta lukien.

Tällaisista henkilöistä noin 2/3 on työskennellyt kuntasektorilla. Näin ollen on välttämätöntä, että vastaava muutos toteutetaan myös kunnalliseen eläkelakiin.

### 3. Esityksen vaikutukset

Yksilöllisen varhaiseläkkeen poistamisella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, kun otetaan huomioon ehdotettu työkyvyttömyyseläkeoikeuden arvioinnin muutos. Oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen säilyy esityksen mukaan noin 8 000:lla vuosina 1944—1947 syntyneellä henkilöllä, joilla oli oikeus ammatillisen eläkeikäjärjestelmän valintaan, mutta jotka eivät tehneet valintaa.

Ilman ehdotettuja muutoksia osa-aikaeläkkeen ikäraja nousisi vuoden 2003 alussa 58 vuoteen. Ikärajan nousulta ehdotetaan suojattavaksi ennen vuotta 1947 syntyneet henkilöt, joilla säilyy oikeus osa-aikaeläkkeeseen entisin ehdoin. Vuonna 1946 syntyneet, yleisen eläkeikäjärjestelmän piirissä olevat noin 10 000 kunnallista työntekijää voivat näin ollen saada osa-aikaeläkkeen myös vuonna 2003, jolloin he täyttävät 57 vuoden iän. Suojauksen eläkemenoa kasvattava vaikutus koostuu vuonna 1946 syntyneillä henkilöillä vuonna 2003 alkavien osa-aikaeläkkeiden eläkemenosta. Eläkemenon lisäykseksi arvioidaan noin 2 miljoonaa euroa vuonna 2003.

Osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta kertyvän vanhuuseläkkeen karttumaprosentin alentamisen vaikutus riippuu muun muassa osa-aikaeläkkeellä oloajasta, ansion alenemasta ja työhistorian eläkekertymästä. Vuoden 1999 alussa jatkuvassa palvelussuhteessa olleiden, vuoden 1946 jälkeen syntyneiden osalta tehtyjen arvioiden mukaisesti muutoksella olisi vaikutusta enimmillään noin joka neljännen osa-aikaeläkkeelle jäävän henkilön

vanhuuseläkkeeseen. Arvioissa oli käytettävissä kunnallisen eläkkeen arvion lisäksi vain yksityisen sektorin aika. Todellisuudessa vaikutukset ovat siten arvioitua vähäisemmät. Muutoksen maksimaalinen vanhuuseläketä pienentävä vaikutus olisi selviytyksen perusteella keskimäärin noin 11 euroa kuukaudessa, noin 0,75 prosenttia eläkepalasta. Mikäli osa-aikaeläkkeen alkavuuden oletetaan säilyvän nykyisellään, arvioidaan eläkemenon pienentyvän vuodesta 2010 lähtien. Kustannusvaikutukset kasvavat suhteellisesti vuoteen 2035 asti, jolloin eläkemenon pienentymä on arviolta noin 6 miljoonaa euroa vuoden 2002 tasossa. Vuosina 1947—1951 syntyneitä koskevan ansion aleneman karttuman porrastuksen ei arvioida tuovan lisäkustannuksia eläkemenoon, koska se samalla kannustaa siirtymään osa-aikaeläkkeelle myöhemmin.

Työttömyyseläkkeen 5/15 sääntö ehdotetaan korvattavaksi 1 päivästä elokuuta 2002 alkaen 5/20 säännöllä niiden 1939—1944 syntyneiden osalta, joilla on yhteensä vähintään 15 vuotta kokonaistyöuraa. Muutoksen perusteella työttömyyseläkkeen saa arviolta noin 1600 kunnallisen järjestelmän piiriin kuuluvaa työntekijää. Muutoksen eläkemenoa kasvattavaksi vaikutukseksi arvioidaan nykyrahassa:

vuosi	arvio työttömyyseläkkeiden lukumäärän lisäyksestä 31.12.	arvio eläkemenon lisäyksestä milj. euroa
2002	1 600	7,3
2003	1 600	7,3
2004	1 460	6,7
2005	1 040	4,7
2006	750	3,4
2007	520	2,4
2008	260	1,2
2009	20	0,1

Muutosten vaikutukset eri sukupuolten eläketurvaan on tarkoitus selvittää ja arvioida kokonaisuutena, kun kokonaisuudistukseen sisältyviä muita muutoksia valmistellaan loppuvuoden 2002 aikana. Nyt ehdotettaviin muutoksiin ei sisältyne ongelmia tasa-arvon kannalta. Ehdotettavat säännökset 60 vuotta



täyttäneiden oikeudesta työkyvyttömyyseläkkeeseen koskisivat myös ammatillisen eläkeikäjärjestelmän valinnoita. Tämän katsotaan edistävän viranhaltijoiden ja työntekijöiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

#### 4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä virkatyönä Kuntien eläkevakuutuksen toimistossa tehtyyn pohjatyöhön perustuen.

#### 5. Tarve antaa täydentävä hallituksen esitys

Esitykseen sisältyvät osa-aikaeläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat ehdotukset liittyvät tavoitteeseen lisätä työssä olevien osuutta työikäisestä väestöstä ja myöhentää pitkällä aikavälillä keskimääräistä työmarkkinoilta poistumisikää. Työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat tämän mukaisesti sopineet yksityisalojen työeläkkeiden kehittämisen periaatteista. Hallitus on todennut, että mainittu periaatesopimus vastaa hallituksen tavoitteita työeläkkeiden kehittämiseksi työssä pysymistä, työkykyä ja työllistymistä tukevaan suuntaan. Tämän mukaisesti yksityisalojen työeläkkeitä koskevaa lainsäädäntöä on ryhdytty muuttamaan. Tasavallan presidentti vahvisti 26 päivänä heinäkuuta 2002 työeläkelain, muiden yksityisen sektorin eläkelakien ja kansaneläkelain muutokset, jotka koskevat yksilöllistä varhaiseläkettä ja osa-aikaeläkettä. Tällä esityksellä yksityisalojen eläkejärjestelmään tehtyjä muutoksia vastaavat muutokset toteutetaan soveltuvin osin

kunnallisessa eläkejärjestelmässä osa-aikaeläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen osalta.

Kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta päätti 19 päivänä kesäkuuta 2002 muuttaa kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain nojalla annettua kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntöä. Tehdyt muutokset vastasivat sisällöltään tähän esitykseen sisältyviä osa-aikaeläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä ja työttömyyseläkkeen työhistorian määräytymistä koskevia ehdotuksia. Eläkesäännön muutokset tulivat voimaan 1 päivästä elokuuta 2002 lukuun ottamatta uutta työkyvyttömyysmääritelmää, joka tulee voimaan vuoden 2004 alusta. Eläkesääntöön tehtyjä muutoksia ei ollut mahdollista ottaa huomioon hallituksen esityksessä Eduskunnalle kunnalliseksi eläkelainiksi ja kunnallisen eläkelain voimaanpanolainiksi.

Eläkesääntöön tehdyt muutokset koskevat kunnallisessa palveluksessa olevien viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläketurvan sisältöä ja siten perustuslain 80 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita. Muutokset tulee siten ottaa lakiin säädettäessä kunnallista eläkelakia ja kunnallisen eläkelain voimaanpanolakia. Mainitut lait korvaavat voimaan tultuaan voimassa olevan kunnallisen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain säännökset ja kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön määräykset.

Esitys tulee käsitellä samanaikaisesti eduskunnalle annetun kunnallista eläkelakia ja kunnallisen eläkelain voimaanpanolakia koskevan hallituksen esityksen kanssa.

### YKSITYKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

#### 1. Lakiehdotukset

##### 1.1. Kunnallinen eläkelaki

24 §. *Työkyvyttömyyseläke.* Muutokset verrattuna eduskunnan käsittelyssä olevaan kunnallista eläkelakia koskevaan hallituksen esitykseen sisältyvät pykälän 3 momenttiin. Kun mahdollisuus siirtyä yksilölliselle varhaiseläkkeelle työkyvyn heikentyessä poistuu, 60 vuotta täyttäneen työntekijän työky-

vyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä hänen työnsä vaativuus ja vastuullisuus silloin, kun ansiotyö on pitkä ja nämä seikat yhdistyneenä sairauteen, vikaan tai vammaan tekevät työn jatkamisen kohtuuttomaksi. Työn vaativuudella ja vastuullisuudella tarkoitetaan tekijöitä, joilla on julkisen sektorin eräiden tehtävien erityisluonteen tai turvallisuuteen liittyvien vaatimusten vuoksi merkitystä yksilöllistä koko-

naisarviota tehtäessä. Säännökset voisivat tulla sovellettavaksi sekä täyden että osatyökyvyttömyyseläkkeen saamisedellytyksiä arvioitaessa. Ne koskisivat kunnallisen palvelussuhteen kestäessä työkyvyttömäksi tulevien lisäksi henkilöitä, joiden kunnallinen palvelussuhde on päättynyt jo aiemmin. Näin myönnettävään eläkkeeseen sovellettaisiin muutoinkin työkyvyttömyyseläkettä koskevia säännöksiä. Se voisi siten tulla myönnettäväksi joko toistaiseksi tai määräajaksi kuntoutustukena.

Muilta osin pykälä vastaa eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän kunnallisen eläkelain 24 §:ää.

33 §. *Yksilöllinen varhaiseläke.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi 58 vuotta täyttäneen viranhaltijan ja työntekijän oikeudesta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi rajaus, jonka mukaan tämä oikeus on ainoastaan ennen vuotta 1944 syntyneillä viranhaltijoilla ja työntekijöillä. Säännöksen selkiyttämisen vuoksi ennen vuotta 1944 syntyneitä koskeva 58 vuoden alaikäraja ehdotetaan siirrettäväksi suoraan pykälään. Sen sijaan ammatillisen eläkeiän valintaan oikeutettujen suojaannoksiä ehdotetaan sovellettavaksi annettavaksi ehdotetun kunnallisen eläkelain voimaanpanolain 7 §:n kautta kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntöön hyväksytyjen muutosten perusteella.

Muilta osin pykälä vastaa eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän kunnallisen eläkelain 33 §:ää.

51 §. *Eläkkeeseen oikeuttava palvelus ja eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeellä oloajalta.* Muutokset verrattuna eduskunnan käsittelyssä olevaan kunnallista eläkelakia koskevaan hallituksen esitykseen sisältyvät pykälän 2 momenttiin. Pykäläehdotuksen mukaan osa-aikaeläkkeellä olosta kertyy vanhuuseläkettä puolet peruskertymästä eli 1/16 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta jokaiselta kuukaudelta, jolta työntekijä on saanut osa-aikaeläkettä. Kuten aikaisemminkin, eläkkeen perusteena olevana palkkana pidetään sitä ansiotulojen erotusta, jonka perusteella työntekijän osa-aikaeläke on määrätty. Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä työkyvyttömyyseläke karttuisi kuukautta kohti 1/6 prosenttia edellä maini-

tusta ansiotulojen erotuksesta siltä ajalta, kun henkilö on ollut osa-aikaeläkkeellä. Osa-aikaeläkkeellä oloaikaan lisättävän tulevan ajan karttuma olisi sama kuin tulevan ajan karttuma yleensäkin eli 1/10 prosenttia kuukautta kohti ajalta ennen 60 iän täyttämistä ja sen jälkeen 1/15 prosenttia.

Muilta osin pykälä vastaa eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän kunnallisen eläkelain 51 §:ää.

## 1.2. Kunnallisen eläkelain voimaanpanolaki

1 §. Muutokset verrattuna eduskunnan käsittelyssä olevaan kunnallista eläkelakia ja sen voimaanpanolakia koskevaan hallituksen esitykseen sisältyvään kunnallisen eläkelain voimaanpanolakiin ovat pykälän 2 momentissa. Siihen ehdotetaan otettavaksi edellä mainitun kunnallisen eläkelain 24 §:n perusteluissa selostetun työkyvyttömyyden määrittelyä koskevan muutosehdotuksen voimaantuloajankohta. Säännös tulisi voimaan vuoden 2004 alusta lukien. Muilta osin pykälä vastaa eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän kunnallisen eläkelain voimaanpanolain 1 §:ää.

8 §. Pykälä olisi sisällöltään uusi verrattuna eduskunnan käsittelyssä olevaan kunnallisen eläkelain voimaanpanolakiin. Pykälässä säädettäisiin vuonna 1946 ja sitä ennen syntyneen työntekijän oikeudesta osa-aikaeläkkeeseen 56 vuoden iän täytettyään. Edellytyksenä on, että hän täyttää muut osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset. Lisäksi siinä säädettäisiin vanhuuseläkkeen karttumisesta osa-aikaeläkkeellä oloajalta ennen vuotta 1947 syntyneillä työntekijöillä. Eläke karttuisi niin kuin nykyisinkin 2 prosenttia vuodessa.

Vuosina 1947—1951 syntyneen viranhaltijan ja työntekijän, joka on saanut osa-aikaeläkettä ensimmäisen kerran täytettyään 60 vuotta, vanhuuseläkkeeseen lisättäisiin kunnallisen eläkelain 51 §:n 2 momentissa ehdotetusta poiketen 1/12 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta jokaiselta kuukaudelta, jolta hän on saanut osa-aikaeläkettä. Vuotuinen karttuma olisi tällöin 1,0 prosenttia. Jos hän sen sijaan jäisi osa-aikaeläkkeelle jo ennen 60 vuoden ikää, van-

huuseläkettä kertyisi edellä kunnallisen eläkelain 51 §:n perusteluissa selostetulla tavalla puolet peruskertymästä eli 1/16 prosenttia kuukaudessa koko osa-aikaeläkkeellä oloajalta. Vuotuinen karttuma olisi siten 0,75 prosenttia ja koskisi myös aikaa 60 vuoden iän täyttämisen jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta eduskunnan käsiteltävänä olevan kunnallisen eläkelain 36 §:n 1 momentin 1 kohdan työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä olevaan työssäoloehdoton. Pykälän 2 momentin mukaan työhistorian tarkastelujakso olisi 15 vuoden sijasta 20 vuotta niillä ennen vuotta 1945 syntyneillä henkilöillä, jotka eivät täytä kunnallisen eläkelain 36 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettäväksi ehdotettua työssäoloehdoton, mutta jotka joko kuuluvat ennen vuotta 2000 voimassa olleiden määräysten piiriin työttömyyseläkettä koskevien 1 päivänä tammikuuta 2000 voimaan tulleiden eläkesäännön muutosten voimaantulomääräyksen mukaan tai jotka työttömyyspäivärahan enimmäismäärän saatuaan olivat siirtyneet työmarkkinatuen saajiksi ja saivat työmarkkinatukea 1 päivänä tammikuuta 2000.

Säännös ei koskisi työntekijää, joka ei ole ansainnut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään 15 vuotta. Tätä aikaa laskettaessa otetaan huomioon myös ennen 23 vuoden iän täyttämistä työeläkelakien piirissä tehty työ.

9—11 §. Pykälät vastaavat eduskunnassa käsiteltävänä olevan kunnallisen eläkelain voimaanpanolain 8—10 §:ää.

## 2. Voimaantulo

Muutokset ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti eduskunnalle annettuun hallituksen esitykseen kunnalliseksi eläkeläiksi ja kunnallisen eläkelain voimaanpanolaiksi sisältyvien lakiehdotusten voimaantulon kanssa osana mainittuun ehdotukseen sisältyviä lakeja. Mainitun hallituksen esityksen mukaan lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

## 3. Säättämisjärjestys

Esitys koskee kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläketurvan sisältöä ja siten sellaisia yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, joista perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tulee säätää lailla. Esityksen tarkoittamasta eläketurvasta ehdotetaan säädettäväksi kaikilta osin lailla. Esitys voidaan siten käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä perustuslain 72 §:n mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat täydennykset hallituksen esitykseen Eduskunnalle kunnalliseksi eläkeläiksi ja kunnallisen eläkelain voimaanpanolaiksi:

## 1.

**Kunnallinen eläkelaki**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

## 24 §

*Työkyvyttömyyseläke*

Työntekijällä ja luottamushenkilöllä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä:

1) jos hän tämän lain alaisen palvelussuhteensa jatkuessa on tullut sairauden, vian tai vamman takia kykenemättömäksi virkaansa tai työhönsä; jos hän jatkaa työntekoa, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen arvioidaan kuitenkin 2 kohdan mukaisesti; tai

2) jos hänen työkykynsä voidaan sairauden, vian tai vamman johdosta arvioida alentuneen vähintään kahdella viidesosalla ja työkyvyn alentumisen tai 1 kohdan mukaisen työkyvyttömyyden, sen alkamisesta kulunut aika mukaan luettuna, voidaan arvioida jatkuvan yhdenjaksoisesti vähintään vuoden ajan; taikka

3) jos hänelle on tämän lain alaisen palvelussuhteen päätyttyä myönnetty myöhempään virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva työeläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke.

Edellä 1 momentin 2 kohdan mukaista työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän tai luottamushenkilön jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja. Työkyvyn vaihdellessa otetaan huomioon vuotuinen ansio.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään työkyvyn alenemisen arvioinnissa huomioon otettavista tekijöistä, 60 vuotta täyttäneen työntekijän ja luottamushenkilön, jonka ansiotyöura on pitkä, työkyvyttömyyseläke-

oikeutta arvioitaessa otetaan huomioon myös työn aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työn vaativuus ja vastuullisuus, jos nämä seikat yhdistyneenä sairauteen, vikaan tai vammaan tekevät työnteon jatkamisen kohtuuttomaksi.

Jos työkyvyttömyys aiheutuu sellaisesta sairaudesta, viasta tai vammasta, joka työntekijällä oli tämän lain alaisen palvelussuhteen alkaessa, hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen tämän palvelussuhteen perusteella vain, jos hän on tullut työkyvyttömäksi aikaisintaan vuoden kuluttua palvelussuhteen alkamisesta.

Luottamushenkilön oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen edellyttää luottamustoimiin perustuvan eläkkeen osalta lisäksi luottamustoimien päättymistä.

## 33 §

*Yksilöllinen varhaiseläke*

Ennen vuotta 1944 syntyneellä työntekijällä, joka on täyttänyt 58 vuotta, on oikeus saada yksilöllistä varhaiseläkettä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissa olon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja työolosuhteita arvioitaessa on myös otettava huomioon julkisen hallinnon erityisluonteesta johtuvat tietyille tehtäville asetettavat erityiset vaatimukset, jotka liittyvät yleiseen turvallisuuteen, työntekijän omaan turvallisuuteen taikka työn vastuullisuuteen yleisen edun kannalta.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen edellytyksenä on, että työntekijä on lopettanut työeläkelaisa tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa pienemmiksi kuin 15,14 euroa. Rahamäärä vastaa vuoden 1966 indeksilukua 142. Lisäksi edellytetään, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan ottaa huomioon tuleva aika.

Jos työntekijä saa vanhuuseläkettä jonkin muun työeläkelain perusteella, tulevan ajan huomioon ottamista ei edellytetä.

Työntekijällä on oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen myös, jos hänelle palvelusuhteen päätyttyä on myönnetty myöhempään virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva työeläkelain mukainen yksilöllinen varhaiseläke.

Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja sen saajasta on jäljempänä mainituin poikkeuksin

voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta säädetään.

#### 51 §

*Eläkkeeseen oikeuttava palvelus ja eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeellä oloajalta*

Eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi luetaan palvelusaika 23 vuoden iästä lukien.

Osa-aikaeläkettä saaneen työntekijän vanhuuseläkkeeseen lisätään osa-aikaeläkkeellä olon ajalta 1/16 prosenttia ja työkyvyttömyyseläkkeeseen 40 §:n 1 momentin mukainen määrä eläkepalkasta jokaiselta kuukaudelta, jolta työntekijä on saanut osa-aikaeläkettä. Tällöin eläkepalkkana pidetään sitä ansiotulojen erotusta, jonka perusteella osa-aikaeläke on määrätty.

## 2.

### Kunnallisen eläkelain voimaanpanolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

#### 1 §

Kunnallinen eläkelaki tulee voimaan päivänä kuuta 2004.

Kunnallisen eläkelain 24 §:n 3 momenttia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2004 lukien. Kunnallisen eläkelain 7 lukua, 96 §:n toisen virkkeen toista ja kolmatta lausetta, 115 §:n 4 momenttia, 120 §:n 4 momenttia, 121 §:n 1 momentin viimeistä virkettä, 136 §:ää, 153 §:n 3 momenttia, 160 §:ää ja 161 §:n 3 momenttia sovelletaan eläkehakemuksiin, jotka tulevat vireille 1 päivänä tammikuuta 2004 tai sen jälkeen. Säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta silloin, kun eläkkeenhakija saa ennen niiden voimaantuloa myönnettyä ja 1 päivänä tammikuuta 2004 maksussa olevaa omaan virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa työntekijän eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentin 1-4 tai 10—13 kohdassa mainitun lain mu-

kaista eläkettä niin kauan kuin eläkettä maksetaan yhdenjaksoisesti tai keskeytettyä eläkettä ryhdytään maksamaan uudelleen.

#### 8 §

Sen estämättä, mitä kunnallisen eläkelain 14 §:n 1 momentin johdantokappaleessa säädetään, ennen vuotta 1947 syntyneellä osa-aikatyöhön siirtyneellä työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä 56 vuoden iän täytettyään. Tällaisen työntekijän vanhuuseläkkeeseen lisätään kunnallisen eläkelain 51 §:n 2 momentista poiketen osa-aikaeläkkeellä olon ajalta 1/6 prosenttia osa-aikaeläkkeen eläkepalkasta jokaiselta kuukaudelta, jolta työntekijä on saanut osa-aikaeläkettä. Vastaavasti vuosina 1947—1951 syntyneen työntekijän, joka on saanut osa-aikaeläkettä ensimmäisen kerran täytettyään 60 vuotta, vanhuuseläkkeeseen lisätään 1/12 prosenttia

osa-aikaeläkkeen eläkepalkasta jokaiselta kuukaudelta, jolta työntekijä on saanut osa-aikaeläkettä.

Sen estämättä mitä kunnallisen eläkelain 36 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksistä, sovelletaan kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 3 c §:n 12 momentissa tarkoitettuun ennen vuotta 1945 syntyneeseen 1 päivänä tammikuuta 2000 työttömänä olleeseen työntekijään 15 kalenterivuoden ajan sijasta 20 kalenterivuoden aikaa, jos kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännössä määrätyt muut edellytykset täyttyvät.

#### 9 §

Viranhaltija ja työntekijä, joka on valinnut kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 16 a §:n mukaisen ammatillisen eläkeiän ja jonka eläkkeeseen oikeuttava kunnallinen palvelussuhde jatkuu kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaiissa ja sen voimaantulosäännöksissä säädetyn mukaisesti yhdenjaksoisesti eläketapahtu-

maan saakka, ei ole oikeutettu varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, yksilölliseen varhaiseläkkeeseen eikä osa-aikaeläkkeeseen.

#### 10 §

Jos kunnallisen eläkelain 89 §:ssä tarkoitettu eläkesovitus tulee tehtäväksi ensimmäisen kerran ennen vuotta 2004, käytetään eläkesovitusperusteena summaa, joka saadaan, kun 89 §:ssä mainitun 42,89 euron asemasta vuonna 1990 käytetystä 58,53 eurosta on vähennetty 1,12 euroa kunakin seuraavana vuonna. Rahamäärät vastaavat vuoden 1966 indeksilukua 142 ja niitä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten vahvistettavan indeksiluvun mukaan.

#### 11 §

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä kuuta 200\_\_.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2002

**Tasavallan Presidentti**

**TARJA HALONEN**

Ministeri *Suvi-Anne Siimes*